

Ecaterina Vaum

N. Iorga – critic și istoric

literar, București,

Editura Sigma, 2006, 359 p.

Editura Sigma ne oferă anul acesta încă o lucrare de valoare, aceea a dnei Ecaterina Vaum, profesoară la Liceul „I.L. Caragiale”. Putem spune că lucrarea apărută nu se adresează elevilor, ci unui public elevat, unor cercetători în domeniu, cadre didactice universitare, poate și unor studenți dornici de un studiu aprofundat, în domeniu. Aparatul critic și bibliografia care au stat la baza lucrării sunt impresionante!

Lucrarea este împărțită în câteva capitole (patru) substanțiale. În primul capitol, „Concepția lui Nicolae Iorga despre literatură”, ce ar putea ține loc de prefață, autoarea ne expune concepția lui Nicolae Iorga despre literatură, „o concepție izvoară din harul creatorului, nu din raționament filosofic”. În același timp ne reamintește că „o solidă monografie nu i s-a dedicat”, „om și operă își așteaptă, nedisociate, exegetul” (p. 3).

Nicolae Iorga și-a început cariera prin studii critice teoretice cuprinse în *Pagini de tinerețe* (1890-1895), deși își desăvârșea studiile de istorie în capitala Franței. Terminarea studiilor încheie și prima etapă, precoce, a activității critice, prin apariția a două volume intitulate *Schițe din literatura română* (Iași, 1893-1894), volume ce oglindesc o cunoaștere aprofundată a orientărilor moderne în critica literară, depășind informația lui Titu Maiorescu și Constantin Dobrogeanu-Gherea, mentorii generației sale. Prin orizontul erudiției, ca și prin spiritul de observație, Nicolae Iorga se dovedește un critic inedit necruțător al vieții culturale și sociale, ce-l conduce treptat la contestația deschisă a întregii vieți culturale „asemănătoare prin virulență

cu publicistica eminesciană și anumite articole ale lui Titu Maiorescu” (p. 6).

„Minunea de om” – cum îl numea A.D. Xenopol – devine „tânărul teribil” la finele secolului al XIX-lea, animat de un nesecat elan creator, de un spirit de inițiativă inegalabil până azi. „Într-o viață de om, Iorga a încercat să instaureze cele ce în civilizațiile apusene se înfăptuiesc de-a lungul a trei generații sau chiar mai mult” (p. 7).

Capitolul II, sugestiv intitulat „Acumulări strategice”, surprinde un copil, rămas orfan de tată la cinci ani, fiind nevoit să-și formeze un orizont cultural și de viață prin lectură, a cărei taină „o dezleagă singur, înainte de a merge la școală”, citind, la voia întâmplării, ce-i cădea în mână, înlocuind jucăriile cu cartea, indiferent că era Victor Hugo, *Letopisețul Țării Moldovei* sau George Sand. Lectura devine pentru copilul Iorga „un mod de a trăi și de a vedea lumea la scară mărită. Învăță limbi străine fără dicționar și gramatică. Astfel se fortifică interior, căpătând o siguranță de sine derutantă pentru cei maturi” (p. 8).

Marea plăcere a lecturii, aleasă potrivit intuiției sale înaintea „școlarității”, este întreruptă de școală care a însemnat sfârșitul „paradisului lecturii”. La 25 aprilie 1878 devine elev la școala „Marchian Folescu” din Botoșani. Copilul Iorga se trezește într-o lume rea și aspră, guvernată de legi care nu au legătură cu sufletul, dar nici cu rațiunea (p. 20). La nouă ani, numit monitorul clasei, ține prima lecție de istorie în fața colegilor, istorie al cărei destin se va împleti mai târziu cu al marelui istoric. Dar între școala ca instituție și personalitatea puternică și explozivă a elevului, apoi a studentului au existat conflicte, conflicte pe care le găsim și la maturitate cu Universitatea, cu Academia și, în final, cu societatea. O revoltă împotriva a tot „ce aduce atingere esenței umane, valorilor

umaniste, fără să calculeze riscurile, asumându-și-le, până la sacrificiul de sine” (p. 20). În 1888 termină Liceul „August Treboniu Laurian” și în același an se înscrie la Facultatea de Litere a Universității din Iași (timp în care are loc și debutul literar), pe care o termină în mai puțin de doi ani cu *magna cum laude*.

Urmează călătoriile în Italia și Elveția – a căror influență o găsim în *Amintiri din Italia* și în debutul literar în ziarul *Lupta*. În 1890, la Paris, urmează cursurile de istorie și filologie la École Pratique des Hauté. În 1892 își continuă activitatea publicistică în paralel cu redactarea lucrării de diplomă.

Pentru a-și susține doctoratul în istorie îl găsim, în 1893, la Berlin. Tânărul poliglot studiază cu mare ușurință Arhivele din Berlin, München, Innsbruck, apoi merge la Milano, Torino, Roma, Veneția, Vatican, Genova etc., în căutarea documentelor referitoare la istoria românilor. Explorarea arhivelor europene îi deschid orizontul trecutului poporului românesc și rolul recunoscut în cadrul istoriei universale.

Rodul acestor studii se concretizează prin publicarea a trei volume de *Acte și fragmente cu privire la istoria românilor*, pe care le redactează între 1895-1897 (p. 163).

Nu putem să nu amintim, în aceeași perioadă (1890-1893) și de primul volum de *Poezii*, trecut aproape neobservat, precum și preocupările foiletonistice. La numai 23 de ani, în 1894, Nicolae Iorga ține prima lecție de istorie la Universitatea din București, ceea ce nu înseamnă o renunțare la preocupările marelui om de cultură, la literatură, la critica literară, ci la cristalizarea unei concepții despre istoria literară, despre predecesorii istoriei literare, a unei metode de abordare a istoriei literare prin stabilirea curentelor și influențelor specifice „vieții sufletești a unui popor” (p. 187, capitolul III).

Referindu-se la literatura secolului al XVIII-lea, Nicolae Iorga distinge trei curente importante care au marcat-o: greco-latin, curentul culturii religioase și cel iluminist.

Perioada 1920-1940 (capitolul IV), intitulată „Recursul la tradiție”, cuprinde perioada interbelică. Lucrările de sinteză fac să se întrevadă o nouă viziune. Revede istoriile literare publicate, anexându-le problematici noi ca folclorul și locul românilor în dezvoltarea vieții sufletești a popoarelor romanice, cu deschidere spre literatura universală. Autoarea se oprește pe larg asupra lucrărilor de sinteză: *Istoria literaturilor romanice în dezvoltarea și legăturile lor*; *Istoria literaturii românești*; *Literatura populară*; *Literatura slavonă*.

Din erudiția pe care o avea Nicolae Iorga decurg și preocupările pentru tipărirea unor cărți din literatura altor popoare, mai ales a acelor care ne înconjoară, ca și tipărirea, în general, a cărților și importanța acordată în evoluția culturii, ca și atenția acordată fenomenului lingvistic al cărților, atât a lexicului, cât și sintaxei unui scriitor.

Lucrările de sinteză au mers paralel cu zeci de conferințe, comunicări academice, cursuri universitare, sute de articole publicate în ziare și reviste de specialitate din țară și străinătate, care au contribuit atât la istoria literaturii române, ca și a civilizației românești.

Mare vizionar, Nicolae Iorga „a prevăzut cu mult înaintea politicianilor de azi posibilitatea unei Europe unite, înțeleasă, în primul rând, ca legătură a vechiului Imperiu Roman” (p. 241).

Am încercat o succintă expunere a unor probleme care mi s-au părut că ar putea interesa cititorul. Bogăția materialului documentar și informativ, pe care autoarea ni-l pune la dispoziție, depășesc

posibilitățile mele de a le cuprinde într-o prezentare succintă. Lucrarea profesoarei Ecaterina Vaum, ca și opera marelui Nicolae Iorga este ca un labirint intelectual din care încerci să ieși, dar de fiecare dată intri pe alt culoar luminos al culturii noastre românești. Nu putem, de asemenea, să nu remarcăm stilul elegant și elevat al lucrării.

Ioana Boja

Nicolas Guéguen

Psihologia consumatorului.

*Factorii care ne influențează comportamentul de consum*¹,

trad. de Marius Roman, Iași,

Editura Polirom, 2006, 256 p.

Inginer informatician, doctor în psihologie cognitivă, Nicolas Guéguen este profesor-cercetător în cadrul Universității Bretagne-Sud și director al laboratorului GRESICO (*Grupul de cercetare în științele informației și ale cogniției*). Cu o bogată activitate științifică în domeniul psihologiei, Nicolas Guéguen este autorul a două lucrări valoroase pentru studiul psihologiei sociale: *Psychologie de la manipulation et de la soumission* (2004); *100 petites expériences en psychologie du consommateur pour mieux comprendre comment on vous influence* (2005).

Lucrarea recent apărută, *Psihologia consumatorului. Factorii care ne influențează comportamentul de consum* (2006), se alătură unei cercetări cu valoare de pionierat în spațiul autohton cu un titlu similar: *Psihologia reclamei și a consumatorului. Psihologia consumatorului*, apărută în anul 2004 sub egida editurii Comunicare.ro. Autorii, doi tineri cercetători, Dan Petre și Dragoș Iliescu au urmărit pe parcursul studiului etapele pro-

cesului de influențare a deciziei de cumpărare a consumatorului și modalitățile prin care este concretizată această acțiune. Cu siguranță, lucrarea cercetătorilor români reprezintă o abordare teoretică documentată care face apel atât la clasicii teoreticieni ai domeniilor economic și psihosocial, cât și la concluziile unor experimente consacrate sau izvorâte din propria experiență. În timp ce Nicolas Guéguen oferă cititorului în *Psihologia consumatorului* un bilanț științific al cercetătorilor din sfera comportamentului de cumpărare, cercetătorii români au fost preocupați să conceapă un răspuns teoretic privind atât noțiunile reprezentate de: actul de cumpărare, cumpărător, consum și factorii care îl influențează, procesul de segmentare al consumatorilor, loialitatea față de marcă, cât și de mecanismele psihologice care intervin în procesul de influențare – motivația și teoriile motivaționale, atitudinea și schimbarea atitudinală. Cele două lucrări, diferite atât ca stil, cât și concepție, se completează reciproc, oferindu-ne o amplă viziune asupra unei problematice izvorâte din strategia de marketing: comportamentul consumatorului.

Psihologia consumatorului, lucrarea autorului francez Nicolas Guéguen, se caracterizează printr-o viziune pragmatică evidențiată de numeroase experimente care susțin problematica teoretică succint tratată. Într-un stil narativ combinat cu cel științific, cercetarea se prezintă specialiștilor domeniilor sociologic și economic, dar și publicului larg, ca un posibil bilanț, care vizează aspecte fundamentale ale psihologiei consumatorului, ilustrând în mod special modalitățile de influențare a deciziei de cumpărare. Autorul se orientează în special spre o realitate psihosocială – stimulii psihologici și sociali, care activează comportamentele consumatorilor. De fapt, Nicolas Guéguen, în cuprinsul acestei lucrări, răspunde unei întrebări